

Partimotion

Motion till riksdagen

2016/17:48

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Ett starkare FN

1 Innehåll

1	Innehåll	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Sverige i FN	5
4.1	FN-strategi	5
4.2	Ett mer enat FN	5
4.3	Ett starkare civilsamhälle i FN	6
4.4	Fler svenskar i FN	6
4.5	Ett mer jämställt FN	7
5	Reformera FN-systemet	7
5.1	Reformera säkerhetsrådet	7
5.2	Stärk generalförsamlingens position	8
5.3	Öka andelen obundna anslag	9
5.4	Ett öppnare och mer transparent FN	9
5.5	Valet av ny generalsekreterare	9
6	Konflikthantering	10
6.1	Återupprätta respekten för folkrätten	11
6.2	Skyldighet att skydda	11
6.3	Tidig varning och respons	12
6.4	Agendan för kvinnor, fred och säkerhet	12
6.5	Stoppa övergrepp av FN-personal	13
7	Global utveckling	14
7.1	One UN	14
8	Mänskliga rättigheter	14
8.1	Ökat stöd till MR-arbetet	15
8.2	Reformera MR-rådet	15
8.3	Stärk högkommissariens roll	16
8.4	Öka resurserna för övervakningskommittéerna	17

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på en svensk FN-strategi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör verka för att motverka splittring och låsningar inom FN-systemet för att FN ska bli en mer enad och handlingskraftig organisation och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att stärka civilsamhällets roll inom och insyn i FN-systemet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att fler svenskar gör karriär inom FN-systemet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att förbättra arbetsvillkoren för kvinnor inom FN-systemet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en reformering av säkerhetsrådet i syfte att avveckla vetorätten och öka antalet medlemmar så att det bättre representerar världens befolkning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet avstår från att använda sin vetorätt vid insatser för att förhindra folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att valet till de roterande platserna i säkerhetsrådet reformeras så att det blir mer transparent, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom FN-systemet bör verka för att generalförsamlingens roll ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till FN:s arbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen alltid bör verka för en ökad transparens inom FN och genomgående redovisa Sveriges ställningstaganden offentligt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att valet av ny generalsekreterare sker på ett öppet och tydligt sätt och att det blir ett verkligt val för generalförsamlingen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att nästa generalsekreterare blir en kvinna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta för att återupprätta respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att den förebyggande komponenten i skyldighet att skydda utvecklas och stärks och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att återuppbyggnadskomponenten i skyldighet att skydda stärks och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att FN utvecklar sitt arbete för tidig varning och respons vid väpnade konflikter och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem av säkerhetsrådet bör verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att de stater som bidrar med personal till FN:s fredsbevarande insatser antar nationella handlingsplaner för resolution 1325 och ge stöd till detta arbete och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att reformera de fredsbevarande insatserna och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att understödja och förstärka arbetet med One UN och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en fördubbling av FN:s resurser till den samlade människorättsverksamheten som koordineras av högkommissariens kontor och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en reformering av MR-rådets arbetsform och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör arbeta aktivt för att stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna inte ska väljas in i MR-rådet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att en särskild rapporteringsskyldighet till FN:s MR-högkommissarie införs för landsamordnarna och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att stärka högkommissariens oberoende och ge de opolitiska övervakningskommittéerna ökade resurser och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att övervakningskommittéerna ges resurser att utföra sitt granskningsarbete och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett ökat stöd till SRHR inom FN:s humanitära insatser och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

FN skapades i spåren av andra världskriget i syfte att rädda kommande generationer undan krigets gissel. En gemensam global säkerhetsarkitektur skulle en gång för alla sätta stopp för storskaliga konflikter mellan världens länder. Steg för steg har världsorganisationen kommit att utvecklas till något betydligt större och bedriver verksamhet inom allt från internationell handel, luft- och sjöfartsreglering till fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter samt miljö- och klimatfrågor.

FN är den enda organisationen där i stort sett alla världens länder är medlemmar. Det ger stor potential men det innebär också stora utmaningar. Vitt skilda politiska system, traditioner och intressen gör att medlemsländerna ofta har svårt att komma överens. Nationella geo- och säkerhetspolitiska överväganden ställs mot varandra och spänningar mellan länder och regioner tydliggörs i FN.

Förenta Nationerna har en unik roll och ställning i världen. Trots organisationens brister och tillkortakommanden måste vi inse att det inte finns någon annan organisation eller arena som kan ersätta FN. Det finns därför inget alternativ till att arbeta för att reformera, stärka och utveckla FN.

De senaste decenniernas ansträngningar för att minska fattigdomen i världen, främja mänskliga rättigheter och motverka krig och väpnade konflikter har i ett historiskt perspektiv varit enastående framgångsrika. Arbetet med milleniemålen har på många sätt varit en framgång och förändrat vardagen för miljoner kvinnor och män världen över. FN har haft och har en central roll i detta arbete.

Samtidigt är det uppenbart att det inte saknas globala utmaningar. Väpnade konflikter, klimatförändringar, terrorism och organiserad brottslighet utgör alltså hot mot utveckling i stora delar av världen. Medan många utvecklingsländer är på god väg att resa sig ur fattigdom har andra fastnat i en negativ spiral av våldsamma konflikter, svaga samhällsinstitutioner, maktmissbruk och fattigdom. Nio av tio konflikter blossar upp igen inom fem år efter att de avslutats. Medan förmågan att förhandla fram fred har förbättrats återstår alltså brister i arbetet med att säkra långsiktig fred.

FN är alltså den enda världsomspännande organisation som kan utveckla ett alternativ till den internationella ordning där militär och ekonomisk styrka är avgörande. Men för att en ny, internationell rättsordning, grundad på hållbar utveckling, solidarisk fördelning av jordens resurser, rättvis handel, demokrati och mänskliga rättigheter, ska kunna förverkligas måste FN demokratiseras och stormakternas dominerande ställning brytas. FN:s generalförsamling måste stärkas på bekostnad av säkerhetsrådet.

Under 2015 gjordes flera framsteg inom FN-systemet, bl.a. antagandet av de nya hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och klimatmötet i Paris. Men även överenskommelsen Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering och Sendaikonferensen där ett nytt ramverk för katastrofriskreducering antogs utgör framgångar från 2015. Sammantaget lägger dessa framsteg grunden för en utvecklingsagenda som kan föra världen framåt på ett mer hållbart sätt. De senaste åren har också FN-systemet, som tidigare ofta kritiserats för bristen på transparens, blivit mer öppet. Inte minst i processen med framtagandet av Agenda 2030 och den nu pågående processen med att utse en ny generalsekreterare. Framstegen inom FN och den ökade öppenheten väcker förhoppningar om ett mer effektivt världssamfund bättre rustat att möta dagens och framtidens utmaningar.

4 Sverige i FN

Sverige har som långvarig FN-vän, stor givare till FN-systemet och med säkerhetsrådsplatsen 2017–2018 en viktig roll att spela i att utveckla och stärka organisationen. Förtroendet för FN bland Sveriges befolkning är relativt stort och flera svenskar har haft framträdande roller inom FN-systemet, från Dag Hammarskjöld till Inga-Britt Ahlenius, Margot Wallström och Jan Eliasson. Vårt starka stöd och vår höga tilltro till FN får dock aldrig vara villkorlös. Brister ska påtalas och kritik framföras. I kraft av vår goda relation till FN-systemet har vi både ett särskilt ansvar för organisationens utveckling och goda möjligheter att påverka den. Det finns utrymme för Sverige att ta en mer framträdande roll inom FN-systemet.

4.1 FN-strategi

FN:s verksamhet är omfattande och berör kompetenser som spänner över samtliga departement. För att säkerställa att Sverige talar med en enad röst i FN och att vår politik får maximalt genomslag bör en FN-strategi utarbetas. En svensk FN-strategi bör lyfta upp de stora utmaningarna för FN-systemet och fokusera på att hantera de brister som finns inom systemet. Flera av de områdena behandlas nedan i denna motion. Civilsamhället bör ha en framträdande och central roll i framtagandet av en FN-strategi. En FN-strategi bör också kommuniceras tydligt för att kunna skapa en större offentlig diskussion och folklig debatt om FN och Sveriges roll i världsorganisationen. I dag har Sverige olika strategier för arbetet inom olika FN-organ. Dessa strategier bör inkorporeras i en samlad FN-strategi som både innehåller politiska prioriteringar och tydligt deklarerar hur Sveriges ambitioner inom FN ska nås. Finland har redan en FN-strategi. Lärdomar från deras framtagande av och arbete med strategin bör användas vid utarbetandet av en svensk FN-strategi. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på en svensk FN-strategi. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Ett mer enat FN

Världen har blivit betydligt mer polariserad sedan millennieskiftet, FN likaså. Alltför ofta har oenighet mellan länder och regioner skapat låsningar och blockerat viktiga beslut och nödvändiga reformer av FN-systemet. USA:s beslut att kringgå FN och folkrätten vid anfallen mot Afghanistan 2001 och Irak 2003 skapade konflikter som fortfarande i delar lever kvar i FN-systemet. Den Nato-ledda insatsen i Libyen 2011 och Rysslands annektering av Krim har ytterligare underblåst konflikter och låsningar. Motsättningarna inom FN har tydligt bidragit till att FN bl.a. misslyckats med att aktivt agera under kriget i Syrien. Under en rad år har FN blivit alltmer splittrat i frågor som rör kvinnors, flickors och hbtq-personers rättigheter. Det finns samtidigt och har länge funnits en klyfta mellan de rikaste länderna inom FN-systemet och G77 (som samlar utvecklingsländerna inom FN) som blir tydlig i diskussioner om bl.a. bistånd, handel och klimatförändringar.

Ofta är generalförsamlingen och de olika organen splittrade mellan dessa grupperingar, vilket skapar onödiga spänningar och misstro inom systemet. Historiskt har Sverige ofta spelat rollen som medlare och brobyggare inom FN, inte minst mellan G77-länderna och västländerna. Under kalla kriget och 60-, 70- och 80-talets konflikter

runt frågor om avkolonialisering, apartheid och nedrustning spelade Sverige ofta en central roll. Ska FN enas och bli mer handlingskraftigt krävs bl.a. en reformering av säkerhetsrådet, att generalförsamlingen får en förstärkt position och att respekten för folkrätten återupprättas. Men Sverige kan också spela en viktig roll. Att vårt land är militärt alliansfritt och fortfarande åtnjuter ett stort förtroende för vårt arbete för avkolonialisering, nedrustning och fred ger oss en på många sätt unik position. Sverige bör aktivt verka för att motverka splittring och låsningar inom FN-systemet för att FN ska bli en mer enad och handlingskraftig organisation. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Ett starkare civilsamhälle i FN

Civilsamhället spelar en viktig roll som vakthund och förmedlare av information inom FN-systemet. Genom att bevaka de beslut som tas, samt informera FN och dess medlemsstater om utvecklingen runt om i världen, och allmänheten om vad som sker i FN har civilsamhället många viktiga roller att fylla. Sverige har en tradition av nära samarbete med det globala civilsamhället och att inkludera svenska civilsamhällesorganisationer i de svenska delegationerna till olika FN-möten.

Det finns också de som vill begränsa civilsamhällets insyn och deltagande i FN-systemet. Det vore en olycklig utveckling, som vi har sett oroväckande exempel på den senaste tiden. I samband med FN:s högnivåmöte om hiv/aids i New York 8–10 juni 2016 utestängdes ett 20-tal organisationer, framför allt från hbtq-rörelsen, från deltagande. Civilsamhällets deltagande i FN:s högnivåmöten behandlas inom generalförsamlingen där medlemsstaterna får ta ställning till en lista över organisationer. I praktiken har varje medlemsstat nästintill vetorätt när det gäller det civila samhällets deltagande och behöver inte ange något skäl för att kräva att en enskild organisation ska utestängas. Denna ordning måste reformeras för att säkerställa civilsamhällets deltagande vid FN-möten och inom systemet i sin helhet. Sverige bör verka för att stärka civilsamhällets roll inom och insyn i FN-systemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Fler svenskar i FN

Trots Sveriges framskjutna roll som både FN-vän och stor bidragsgivare återfinns relativt få svenskar inom FN-systemet. Att svenskar gör karriär inom FN-systemet berikar både Sverige och FN. En anledning till den relativa underrepresentationen av svenskar inom FN-systemet kan vara de ur svensk synvinkel dåliga arbetsvillkoren. Den naturliga ingången för svenskar i FN-systemet är JPO-programmen (Junior Professional Officer), som vänder sig till människor under 32 år. Eftersom det handlar om människor i en ålder då många skaffar barn finns en uppenbar risk att begränsad rätt till föräldraledighet, semester och bristande möjligheter till tillräcklig barnomsorg avskräcker. Ett sätt att stärka svensk representation inom FN-systemet skulle kunna vara att verka för att anställningsvillkoren inom FN underlättar familjeliv, och tar hänsyn till olika typer av familjer. Det skulle dessutom förbättra situationen för många redan anställda inom FN-systemet.

Det krävs också en tydlig politisk vilja för att öka antalet svenskar inom FN-systemet. Det måste bli lättare att gå från ett arbete vid en svensk myndighet eller Utrikesdepartementet och erfarenhet från FN måste betraktas som en merit. Det krävs

ett välfungerade samarbete runt rekryteringsfrågor mellan FN-organen, UD och Sida. Det finns goda exempel. Folke Bernadotteakademin kommer 2016 att mer än dubbla antalet svenskar som man skickar på FN-uppdrag jämfört med förra året tack vare ett medvetet arbete.

Regeringen bör verka för att fler svenskar gör karriär inom FN-systemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.5 Ett mer jämställt FN

Bland de 15 ambassadörerna i FN:s säkerhetsråd våren 2016 finns en kvinna, USA:s ambassadör. I generalförsamlingen sitter det kvinnor på 37 av de 193 platserna. FN-systemet har länge kämpat med bristande jämställdhet och snedvriden representation utifrån kön. En jämnare representation löser inte bristen på jämställdhet, men de uppmärksammade sexuella trakasserierna och övergreppen av fredsbevarande FN-trupper samt oförmågan att hantera frågor om SRHR vittnar om en världsorganisation där männens perspektiv dominerar. Ett hinder för en mer jämställd representation är arbetsvillkoren. Sverige är ett föregångsland när det gäller kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Dessa kunskaper och erfarenheter bör Sverige använda i arbetet med att utveckla FN till en mer jämställd organisation och göra ökad representation av kvinnor till en prioriterad fråga i sitt FN-arbete. Sverige bör verka för förbättrade arbetsvillkor för kvinnor inom FN-systemet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Reformera FN-systemet

Hösten 2016 väljs en ny generalsekreterare, som tillträder 2017. Även om en stor del av processen kvarstår står det redan nu klart att det kommer att ske genom en historiskt öppen process. Om valet av ny generalsekreterare också medför en ny kultur av öppenhet inom världsorganisationen och lägger grunden för reformer mot ett mer demokratiskt FN återstår att se. När Sverige tar plats i säkerhetsrådet i januari 2017, då som ordförande under årets första månad, finns goda förutsättningar för att förnya FN. En sådan förnyelse bör innebära att generalförsamlingens roll förstärks som centrum i ett system där alla världens nationer deltar som jämlikar. Säkerhetsrådet måste utvidgas och demokratiseras, och vetorätten och de permanenta medlemskapen avskaffas.

5.1 Reformera säkerhetsrådet

Säkerhetsrådets främsta uppgift är att värna internationell fred och säkerhet. Vetorätten för de fem permanenta rådsmedlemmarna är, trots minskad användning från mitten av 1990-talet, ett hinder i detta arbete. Alltför ofta används vetot för att skydda egenintressen, vilket leder till ökat lidande och ett svagare FN. Säkerhetsrådets sammansättning speglar världen som den såg ut i slutet av andra världskriget. Att säkerhetsrådet reformeras för att passa dagens värld är av stor vikt, liksom att vetorätten inte missbrukas så att den utgör ett hinder för mänsklig säkerhet. Vänsterpartiet vill se en demokratisering av säkerhetsrådet. På sikt bör vetorätten och systemet med permanenta medlemmar avskaffas och i samband med det bör rådet utvidgas så att det bättre representerar världens befolkning. Sverige bör verka för en reformering av

säkerhetsrådet i syfte att avveckla vetorätten och öka antalet medlemmar så att det bättre representerar världens befolkning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Eftersom de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet har vetorätt vid varje förändring är det uppenbart att en genomgripande reformering av FN och säkerhetsrådet kommer att vara svår. Det är samtidigt viktigt att försöka hitta vägar framåt och driva på reformer inom dagens system. Att begränsa möjligheten att använda vetorätten inom vissa områden är en väg, att öka pressen på, och konsekvenserna för, stater som missbrukar vetorätten är en annan. Alla ekonomiska, politiska och diplomatiska medel bör övervägas.

Den 23 oktober 2015, samma dag som FN firade 70 år, lanserade Liechtenstein en uppförandekod för att göra säkerhetsrådet mer handlingskraftigt när det gäller att stoppa folkmord och förhindra att brott mot mänskligheten begås. Uppförandekoden innebär att stater förbinder sig att inte använda sig av vetorätten eller på annat sätt förhindra en insats av säkerhetsrådet som kan stoppa ett folkmord eller ett brott mot mänskligheten. I skrivande stund har 111 stater skrivit under koden, bland dem Sverige samt de permanenta säkerhetsrådsmedlemmarna Storbritannien och Frankrike. Vänsterpartiet välkomnar att Sverige har skrivit under koden, men anser att vi kan gå längre. Fortfarande har inte USA, Ryssland och Kina ställt sig bakom koden. Sverige bör verka för att de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet avstår från att använda sin vetorätt vid insatser för att förhindra folkmord, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Valet av de roterande platserna i säkerhetsrådet görs av generalförsamlingens medlemsstaters FN-ambassadörer utan insyn. Detta förfarande gör att mycket makt hamnar i händerna på dessa ambassadörer som därmed kan utsättas för påtryckningar och mutförsök. Det ger också mindre legitimitet till de valda länderna än om det hade varit medlemsstaternas regeringar som gjort valet och redovisat dem öppet. Den bristande transparensen skapar onödiga misstankar om oegentligheter. Regeringen bör verka för att valet till de roterande platserna i säkerhetsrådet reformeras så att det blir mer transparent. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Stärk generalförsamlingens position

Generalförsamlingen är FN:s centrala huvudorgan och fattar beslut om FN:s årliga arbete. Alla FN:s 193 medlemsländer är representerade och har en röst vardera. Det görs alltså ingen skillnad mellan små och stora eller fattiga och rika stater.

Generalförsamlingen är därmed FN:s mest demokratiska organ, med störst legitimitet. Vid flera tillfällen då säkerhetsrådet varit handlingsförlamat p.g.a. att någon av de permanenta medlemmarna har använt sin vetorätt har generalförsamlingen kunnat agera. I mars 2014 antog generalförsamlingen resolution 68/262 som en reaktion på Rysslands annektering av Krim. Resolutionen stöddes av 100 medlemsstater och bekräftade FN:s erkännande av Krim som en del av Ukraina. På grund av Rysslands vetorätt hade ett liknande uttalande aldrig kunnat antas av säkerhetsrådet. Efter att säkerhetsrådet blockerat Palestinas ansökan om medlemskap i FN vände sig palestinierna till generalförsamlingen och beviljades år 2012 observatörsstatus i världsorganisationen. Dessa exempel visar att generalförsamlingen kan spela en viktig roll när säkerhetsrådet är låst, men organets befogenheter är begränsade. Vänsterpartiet anser att generalförsamlingen borde ha en mer framskjuten roll inom FN-systemet. Regeringen

bör inom FN-systemet verka för att generalförsamlingens roll ska stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Öka andelen obundna anslag

Medlemsstaterna bidrar ekonomiskt till FN:s olika verksamhetsområden. Under senare år har flera fonder och program fått mindre pengar till kärnverksamheten då medlemsländerna i stället tenderat att öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar FN-organens långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling. Under 2011 hade UNDP (FN:s nätverk för global utveckling) exempelvis knappt 1 miljard dollar till sin kärnverksamhet och omkring fyra gånger så mycket till öronmärkta projekt. Trenden att villkora stödet till FN genom öronmärkta projekt behöver vändas. Kärnstödet behövs för att FN-organens verksamhet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt då organens beslutfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest. Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Differentierade overhead-kostnader för givarländerna skulle kunna vara en väg framåt. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av FN-organen och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN-organen. Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till FN:s arbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.4 Ett öppnare och mer transparent FN

FN har ofta fått kritik för att vara stängt och svårtillgängligt. De senaste åren har flera framsteg gjorts, inte minst i framtagandet av Agenda 2030 och den pågående processen med att utse en ny generalsekreterare. Men det finns fortfarande mycket kvar att förbättra, inte minst inom säkerhetsrådet. Den bristande insynen i FN-systemet är ett hinder för det civila samhällets möjligheter att bevaka organisationens arbete, de beslut som tas samt kunna påverka processer innan det är för sent. Bristerna handlar både om tillträde till förhandlingsrum och dokument, men också otydliga och snäva tidsramar som gör att förhandlingsdokument offentliggörs med alltför kort varsel. Sverige har länge varit en förkämpe för ökad transparens och förra gången vi hade en plats i säkerhetsrådet var vi ett föredöme i detta avseende. Vänsterpartiet förutsätter att Sverige kommer att verka för ett mer transparent FN i allmänhet och säkerhetsråd i synnerhet genom sin plats i säkerhetsrådet. Regeringen bör alltid verka för en ökad transparens inom FN och genomgående redovisa Sveriges ställningstaganden offentligt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.5 Valet av ny generalsekreterare

FN:s generalsekreterare har ett oerhört svårt och viktigt uppdrag. Därför behöver valet av ny generalsekreterare bli mer demokratiskt och transparent än tidigare val. FN saknar vedertagna och offentliga regler eller formella kriterier för hur den högste chefen ska utses eller vilka meriter som krävs för tjänsten. Vem som får det viktiga uppdraget som generalsekreterare för FN avgörs i praktiken av medlemmarna i FN:s säkerhetsråd, där de fem permanenta medlemmarna var och en har möjlighet att blockera kandidater

genom vetorätten. När generalförsamlingen ska fatta det formella beslutet har man vanligtvis fått en enda kandidat att ta ställning till.

Inför valet av Ban Ki-moons ersättare har processen varit betydligt mer öppen än tidigare. Kandidaterna har under våren presenterats inför generalförsamlingen och utsatts för öppna och inspelade utfrågningar. Förändringen mot en mer öppen process har framför allt drivits fram av många av FN:s medlemsländer och civilsamhället.

För att göra valet av generalsekreterare till ett verkligt val bör säkerhetsrådet presentera minst två kandidater för generalförsamlingen. De bör också tydligt motivera sina val. Dessutom bör hela processen med att utse en ny generalsekreterare tydliggöras med en klar tidplan. Sverige bör verka för att valet av ny generalsekreterare sker på ett öppet och tydligt sätt och att det blir ett verkligt val för generalförsamlingen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Efter att åtta män haft generalsekreterarposten under 70 år är det dags för en kvinna att få möjlighet att leda världsorganisationen. FN har i säkerhetsrådsresolution 1325 slagit fast att kvinnor ska delta på ledande positioner i alla sammanhang som gäller fred och säkerhet. Det borde självfallet även gälla FN på chefsnivå. Sverige bör i god tid inför framtida val bestämma sig för en kandidat och tydligt redovisa grunderna till sitt ställningstagande. Sverige bör vidare arbeta för att nästa generalsekreterare blir en kvinna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Konfliktshantering

FN är den viktigaste internationella organisationen för frågor som rör konflikter, säkerhet och nedrustning. Genom folkrätten har FN en särställning som det organ som kan ge mandat till internationella militära insatser med folkrättslig grund.

Under en rad år har vi sett hur FN:s roll och folkrätten undergrävts genom att länder valt att genomföra militära interventioner, ockupationer och annekteringar utan stöd i FN-mandat. FN:s roll som fredsfrämjande aktör har också undergrävts när allt fler internationella insatser genomförts av organisationer som Nato och EU. Ska arbetet för fred, säkerhet, nedrustning och avspänning vara framgångsrikt måste respekten för folkrätten och FN öka.

Låsningar i säkerhetsrådet har förhindrat organisationen från att ingripa och hantera en lång rad konflikter. Detta har i grunden undergrävt FN:s trovärdighet. Kriget i Irak, Afghanistan och Syrien är kanske de mest framträdande exemplen på hur FN har varit otillräckligt. Rapporter om övergrepp utförda av FN-personal och det alltför långsamma arbetet med att göra verklighet av 1325-agendan utgör ytterligare hinder för FN:s konfliktförebyggande arbete. Vänsterpartiet vill se ett FN som har kapacitet att genomföra alla internationella insatser på egen hand. Så är inte fallet i dag och under det senaste decenniet har FN delegerat genomförandet av ett stort antal internationella insatser till andra organisationer. Detta är en olycklig utveckling. Förtroendet för världsorganisationen som den självklara aktören när det gäller att förebygga och hantera konflikter måste återupprättas, genom en höjd ambitionsnivå och kraftfulla insatser. Vänsterpartiet anser att Sverige bara ska delta i internationella insatser som har ett FN-mandat och att Sveriges bidrag till FN:s insatser ska öka. På så sätt kan vårt land bidra till att förstärka FN-systemets trovärdighet.

6.1 Återupprätta respekten för folkrätten

Folkrätten och den internationella humanitära rätten är den internationella rättsordning som reglerar staters relationer med varandra. Folkrätten innebär tydliga regler för när och hur stater och andra aktörer får använda sig av militärt våld. Folkrätten innebär t.ex. tydliga förbud mot anfallskrig, kolonialisering av ockuperade områden och våld mot civila mål. De mänskliga rättigheterna är en central del av folkrätten eftersom de reglerar förhållandet mellan staten och den enskilda människan.

När respekten för folkrätten upprätthållits har det inneburit att mindre staters suveränitet kunnat värnas mot stormakters ambitioner och minskat riskerna för väpnade konflikter och övergrepp mot civila.

I dag ser vi tydligt hur folkrätten undergrävs. De USA-ledda anfallskrigen mot Afghanistan och Irak, Rysslands annektering av Krim och Israels bosättningspolitik är alla tydliga exempel på brott mot folkrätten. När stormakter tar sig rätten att ställa sig över den internationella rätten undergräver det folkrättens legitimitet och öppnar upp för att fler stater ska ta sig rätten att sätta sina egna intressen före den internationella rätten. Etiopiens inmarsch i Somalia 2006, Turkiets beskjutning av kurdiska mål i Irak och den Saudi-ledda koalitionen bombningar av Jemen sedan 2015 är alla exempel på hur folkrätten satts ur spel.

Sverige är som litet och militärt alliansfritt land starkt beroende av folkrätten. En värld där det är makt och resurser som styr länders agerande på bekostnad av den internationella rätten kommer att vara en betydligt mer osäker värld för vårt land.

Sverige bör aktivt arbeta för att återupprätta respekten för folkrätten. Folkrättsbrott måste alltid få konsekvenser, oavsett var, av vem eller med vilka motiv folkrätten undergrävs. De institutioner som upprätthåller folkrätten måste stärkas. Utöver FN och den Internationella domstolen (ICJ), som är ett av FN:s sex huvudorgan, handlar det bl.a. om den Permanenta skiljedomstolen (PCA), som med fredliga medel löser internationella tvister mellan stater, och Internationella brottmålsdomstolen (ICC) som är den permanenta internationella domstolen med ansvar för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Sverige bör arbeta aktivt för att återupprätta respekten för folkrätten och stärka de institutioner som är satta att försvara den. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Skyldighet att skydda

Principen skyldighet att skydda lanserades 2001 av en kommission tillsatt av det kanadensiska utrikesdepartementet och antogs av FN:s generalförsamling vid reformtoppmötet 2005. Begreppet ger varje stat en skyldighet att skydda sin befolkning från folkmord, krigsbrott, brott mot mänskligheten och etnisk rensning samt att förebygga dessa brott. Det internationella samfundet har en skyldighet att uppmuntra och assistera stater att leva upp till denna skyldighet. Det internationella samfundet har också en skyldighet att med diplomatiska, humanitära och andra fredliga medel skydda befolkningar som hotas eller utsätts för dessa brott.

Om en stat inte kan eller vill skydda sin befolkning och fredliga medel inte räcker till kan det internationella samfundet i sista hand agera genom militära insatser i enlighet med FN-stadgans kapitel VII. Sådana situationer ska bedömas från fall till fall och i samarbete med relevanta regionala organisationer. 2011 blev ett historiskt år då FN:s säkerhetsråd för första gången refererade till skyldigheten att skydda i en resolution med kapitel VII-mandat. Det handlade om att genom sanktioner,

vapenembargo, diplomati och en flygförbudszon stoppa den libyska regimens våld mot civila i landet. Strax därefter antogs en kapitel VII-resolution även för situationen i Elfenbenskusten.

I dag måste vi konstatera att insatsen i Libyen blev ett tydligt bakslag för principen eftersom den NATO-ledda insatsen tydligt överträdde mandatet i resolutionen. Skyldigheten att skydda utnyttjades till att avsätta en diktator, vilket inte var vad som avsetts från början. Denna överträdelse har skapat en utbredd misstro mot principen om skyldighet att skydda, i synnerhet i G77-gruppen.

Principen skyldighet att skydda har nu gällt i över tio år men har haft svårigheter att få fäste som internationell norm och praxis. Framför allt behöver den förebyggande komponenten utvecklas. Regeringen bör verka för att den förebyggande komponenten i skyldighet att skydda utvecklas och stärks. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Även efter en konflikt är fredsbyggande insatser inom principen skyldighet att skydda en viktig del. Tyvärr hamnar den ibland i skymundan. Sverige bör ta en mer aktiv roll för att verka för att fredsbyggande åtgärder innan, under och efter en konflikt lyfts fram tydligare inom principen skyldighet att skydda. Det ger möjlighet att lyfta fram betydelsen av övergångsrättvisa som kan förhindra att länder faller tillbaka i konflikter där folkrättsbrott begås. Sverige bör också verka för att stärka rapporteringsarbetet och ge ytterligare uppmärksamhet åt den årliga tematiska dialog om skyldighet att skydda som hålls i FN:s generalförsamling. Regeringen bör verka för att återuppbyggnadskomponenten i skyldighet att skydda stärks. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Tidig varning och respons

Att förebygga väpnade konflikter hör till FN:s och världssamfundets allra viktigaste uppgifter. En del av detta arbete gäller tidig varning och tidig respons, dvs. att hitta indikatorer för att på ett tidigt stadium upptäcka att en konflikt är på väg att blossa upp och att bemöta den och förhoppningsvis även dess orsaker. Det kan ibland ske genom skyldigheten att skydda, men ibland också på ett tidigare stadium.

I dag arbetar främst organisationer i det civila samhället med tidig varning och riktar uppmärksamhet mot farliga situationer. Det stora problemet är inte avsaknad av information utan bristande respons. Kompetensen på området behöver utvecklas och FN är den naturliga aktören för denna uppgift. Hur tidiga varningar ska hanteras och bedömas samt vilka olika åtgärder som kan sättas in i ett tidigt skede beroende på situationens art bör tydliggöras. För det krävs stabil, långsiktig och flexibel finansiering liksom politiskt stöd från medlemsstaterna. Sverige bör driva på för att FN utvecklar sitt arbete för tidig varning och respons vid väpnade konflikter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.4 Agendan för kvinnor, fred och säkerhet

År 2000 antogs FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet av ett enhälligt säkerhetsråd. Sju uppföljande resolutioner har därefter antagits och tillsammans utgör de åtta resolutionerna den internationella agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Resolutionerna slår fast att kvinnors ökade deltagande i att förebygga,

hantera och lösa konflikter, samt i fredsbyggande och återuppbyggande efter konflikt är en förutsättning för att uppnå hållbar internationell fred och säkerhet.

Trots att det är 16 år sedan resolution 1325 antogs har det visat sig svårt att göra verklighet av agendan. Den har på flera sätt hamnat i ett eget stuprör, utan att fullt ut genomsyra de resolutioner som säkerhetsrådet antar. Det visar inte minst en genomgång av de resolutioner som antogs 2015. Endast 8 av 16 av de fredsbevarande insatsernas mandat säger att uppdraget också handlar om att göra verklighet av resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. För de politiska och civila fredsstödjande insatserna är motsvarande siffra 4 av 11. Trots att det är i dessa uppdrag som säkerhetsrådet borde göra verklighet av sina löften. Sverige bör som medlem av säkerhetsrådet verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

De tio länder som bidrar med mest personal till FN:s fredsbevarande insatser står för omkring hälften av insatsernas samlade personalstyrka. Av dessa tio stater har endast två antagit nationella handlingsplaner för resolution 1325. Att dessa stater har handlingsplaner är extra viktigt för efterlevnaden av agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Sverige bör verka för att de stater som bidrar med personal till FN:s fredsbevarande insatser antar nationella handlingsplaner för resolution 1325 och ge stöd till detta arbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.5 Stoppa övergrepp av FN-personal

När Anders Kompass avslöjade sexuella övergrepp begångna av FN-personal belyste han ett problem som tyvärr inte är nytt i FN:s historia. FN:s egna rapporter liksom rapporter av oberoende organisationer och individer har genom åren beskrivit grova sexuella övergrepp och utnyttjande i FN:s internationella insatser. Under 2015 rapporterades runt 100 fall av sexuella övergrepp inom ramen för fredsbevarande insatser. Att de som representerar FN och är satta att försvara några av de mest utsatta människorna i världen begår denna typ av övergrepp är fullkomligt oacceptabelt.

En del har också gjorts för att bekämpa problemet, bl.a. genom FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet. Generalsekreteraren svarade 2003 på kritiken om sexuella övergrepp genom sin Zero Tolerance Bulletin. Den 11:e mars 2016 antog säkerhetsrådet också resolution 2272 för att bekämpa sexuella övergrepp i fredsbevarande operationer, den första resolutionen med detta explicita syfte. Trots dessa insatser sker övergrepp fortfarande och behoven av ytterligare insatser är uppenbara. Bland annat bör generalsekreterarens Zero Tolerance Bulletin inkluderas i MOU (Memorandum of Understanding) och Terms of Reference inför fredsbevarande operationer. FN:s Ten Rules and We Are United Nations Peacekeepers, som i dagsläget ses som riktlinjer, bör göras till rättsligt bindande dokument. Ordentliga klagomålsmekanismer, där offren garanteras stöd, uppföljning av fall och kompensation för skador bör etableras. Förståelse av jämlikhet och jämställdhet borde inkluderas i urvalsprocesser till fredsbevarande styrkor. Obligatorisk och rigorös utbildning i att förebygga förekomster av sexuella övergrepp bör genomgåas av alla som ska delta i en insats. Immuniteten för dem som deltar i en fredsbevarande insats bör hävas. Sverige bör verka för att reformera de fredsbevarande insatserna enligt förslagen ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Global utveckling

FN har en central roll i den globala utvecklingspolitiken och fattigdomsbekämpningen. Under 2015 gjordes flera framsteg inom FN:s utvecklingsarbete genom antagandet av Agenda 2030, klimatmötet i Paris, Addis Ababa Action Agenda om utvecklingsfinansiering och Sendaikonferensen. Sverige är en stor givare till FN:s olika utvecklingsfonder och program, i flera fall den största givaren per capita. Bland de FN-organ som får mest svenskt bistånd finns UNDP (FN:s nätverk för global utveckling), Unicef (FN:s barnfond) och UNHCR (FN:s flyktingkommissariat). Det finns en lång historia av starka relationer mellan Sverige och FN, och en hög tilltro till FN:s förmåga att bedriva utvecklingsarbete. Samtidigt finns brister inom organisationen. FN:s storlek är en tillgång, men ibland utgör den också ett hinder för möjligheterna att bedriva ett effektivt arbete.

7.1 One UN

2006 tillsatte FN:s dåvarande generalsekreterare Kofi Annan en högnivåpanel som fick uppdraget att föreslå hur FN-systemet skulle kunna moderniseras och reformeras för att bli mer samstämmigt och effektivt när det gäller humanitärt bistånd, utveckling och miljö. Nästan tio år har gått sedan högnivåpanelen presenterade sin rapport. Den ledde bl.a. till att FN:s arbete i fält reformerades och att *Delivering as One/One UN*, startade i åtta pilotländer. Sverige har stöttat projektet och varit drivande för att det skulle utvecklas positivt och leda till bättre samordning och effektivisering av FN:s utvecklingsarbete. Den första fasen av *Delivering as One* är avslutad och projektet går in i en ny fas. Den första fokuserade på själva processen – en ledare, en budget, ett program, ett kontor, en administration, en röst. Nu krävs fokus på hur FN:s insatser för utveckling kan samordnas. Ett 40-tal länder arbetar i dag i enlighet med konceptet och det sker på frivillig basis. Varje FN-organ i respektive land har en egen budget. Men det finns också en gemensam budget för samordnade insatser. Sverige bör öka sitt stöd till den gemensamma budgeten för samordning av FN-organ i berörda länder. I programländerna har de s.k. Resident coordinators en nyckelroll i arbetet med *One UN* som samordnare mellan de FN-organ som finns på plats. I dag är de finansierade genom frivilliga medel från medlemsstaterna, vilket gör de redan belastade tjänsterna mycket osäkra. Sverige bör verka för att finansieringen ska bli tryggare och mer långsiktig. Regeringen bör arbeta för att understödja och förstärka arbetet med *One UN*. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt beroende. De omfattar medborgerliga och politiska rättigheter såväl som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna som antogs av FN:s generalförsamling 1948 är grunden för hur de mänskliga rättigheterna förstås inom FN-systemet. Flera protokoll och konventioner har följt efter den allmänna förklaringen, som också utgör grunden för de regionala konventionerna om de mänskliga

rättigheterna. De har också en speciell ställning som globalt rättesnöre och utgör ett särskilt viktigt verktyg för att belysa missförhållanden och övergrepp.

Med tanke på efterlevnaden av respekten för de mänskliga rättigheterna runt om i världen och hur stödet till de s.k. MR-organen inom FN (dvs. de organ inom FN som arbetar med efterlevnaden av den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna samt efterföljande protokoll och konventioner) ser ut är det svårt att tänka sig att FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna skulle ha kunnat skrivas i dag. De landvinningar som har gjorts behöver försvaras och MR-systemet inom FN behöver förstärkas. Det handlar både om utökade resurser och om en stärkt institutionell roll för MR-organen.

8.1 Ökat stöd till MR-arbetet

FN spelar en central roll för att stärka det globala arbetet för mänskliga rättigheter. Världsorganisationens MR-arbete tjänar också som grund för rättighetssystemen i regionala organisationer som Europarådet, afrikanska kommissionen och det interamerikanska MR-samarbetet. För att mänskliga rättigheter ska gälla alla överallt krävs att skriftliga överenskommelser omsätts i praktik och att utrymme och resurser ges att övervaka och kritisera regeringar som inte följer de grundläggande principer om mänskliga rättigheter som de har förbundit sig vid. En ökad möjlighet till ansvarsutkrävande för dem som bryter mot mänskliga rättigheter är också centralt för att efterlevnaden av dessa ska respekteras.

FN:s arbete med mänskliga rättigheter är normgivande, granskande och stödjande. Politisk diskussion förs och beslut tas i MR-rådet och i generalförsamlingens tredje kommitté och följs upp genom granskning av experter i MR-kommittéerna och av specialrapportörer och undersökningskommissioner. MR-högkommisariaten med säte i Genève och en rad regionala MR-kontor stödjer och övervakar verksamheten i fält.

Endast 2–4 procent av FN:s reguljära budget går till MR-verksamheten. Det innebär att FN:s arbete med mänskliga rättigheter i hög grad är beroende av frivilliga bidrag från medlemsstaterna. Det medför dels att bidragen kan skifta mycket över tid, dels att stater kan välja att öronmärka bidrag. Resultatet har blivit att resurser till de olika MR-organen fördelas ojämnt. MR-rådet tilldelas t.ex. en långt större budget än de granskande experterna i övervakningskommittéerna. Sverige bör verka för en fördubbling av FN:s resurser till den samlade människorättsverksamheten som koordineras av högkommisariatskontoret. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.2 Reformera MR-rådet

2006 ersattes den starkt kritiserade MR-kommissionen av FN:s råd för mänskliga rättigheter, MR-rådet. För regeringar som ville stärka MR-arbetet var målsättningen att öka trovärdigheten för FN:s MR-arbete, motarbeta diktaturregimer och i god tid inleda insatser för att stoppa massiva MR-kränkningar.

Vissa förändringar i form av färre rådsmedlemmar, fler möten, en ny metod för att diskutera MR-situationen i samtliga länder och rapportering direkt till generalförsamlingen har varit positiva. Framför allt har rådet snabbt hanterat brådskande fall av MR-kränkningar. Under 2011 genomfördes en rad initiativ rörande

konflikterna i Libyen, Syrien och Elfenbenskusten. Under 2012 fanns en vilja att diskutera hbtq-frågor och yttrandefrihet på internet.

Den universella granskningsmekanismen (Universal Periodic Review, UPR) gör det möjligt att föra en dialog om MR-situationen i alla världens länder. Att delegater från de flesta av världens länder deltar i diskussioner om våld mot kvinnor, barns rättigheter, dödsstraff, minoriteters rättigheter, förbud mot summariska avrättningar och tortyr är ett framsteg. Samtidigt finns flera av de problem som fanns i den gamla kommissionen kvar i MR-rådet. Till dessa hör att rådets dagordning fortfarande påverkas av medlemsstaternas egna politiska motiv, att garantier saknas för att allvarliga MR-kränkningar kommer upp till behandling, att kompetensen hos frivilligorganisationer och oberoende experter inte tas tillvara på bästa sätt samt att det inte ställs särskilt höga krav på rådets medlemmar i fråga om nationellt MR-arbete. Att flera medlemmar i rådet rent av är att betrakta som diktaturer utgör ett allvarligt hot mot rådets förmåga att arbeta effektivt och mot dess trovärdighet.

MR-rådet kan kalla till ett extrainsatt möte om en tredjedel av de 47 rådsmedlemmarna anser att en särskild MR-situation kräver rådets uppmärksamhet. Även andra MR-aktörer i FN-systemet, som MR-högkommissariaten och generalförsamlingen, bör ges mandat att påkalla MR-rådets uppmärksamhet vid MR-kränkningar. Sverige bör verka för en sådan reformering av MR-rådets arbetsform. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att kvalitetssäkra MR-rådets arbete bör oberoende juridiska experter och företrädare för frivilligorganisationer spela en större roll i rådets verksamhet. Specialrapportörer som undersöker om staterna respekterar tematiska frågor som rätten till liv och skydd mot tortyr eller situationen i särskilda länder bör ges större inflytande.

Den resolution som ligger till grund för rådets bildande uppmanar medlemmarna att aktivt verka för och skydda mänskliga rättigheter. Att Libyen som första medlemsland uteslöts ur rådet i mars 2011 var ett steg i rätt riktning, men tröskeln för indragning av medlemskap och uteslutning bör ligga betydligt lägre.

Den översyn av MR-rådets arbetssätt som genomfördes fem år efter rådets bildande ledde till få förändringar och var en besvikelse. Sverige bör arbeta aktivt för att stater som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna inte ska väljas in i MR-rådet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.3 Stärk högkommissariats roll

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter inrättades 1993. Sverige har sedan dess uttryckt sitt stöd för högkommissariaten tack vare dess oberoende och möjligheter att integrera människorättsarbetet i all FN-verksamhet. Tillsammans med USA, Norge och Nederländerna är Sverige en av de största bidragsgivarna till MR-kontoret. Under senare tid har högkommissariaten och MR-kontoret fått en mer framskjuten plats inom FN. Högkommissariats kontor bedriver även verksamhet i fält med sina tolv regionala MR-kontor och tretton landkontor. Samarbetet mellan MR-kontorets fältkontor och FN:s landsamordnare som finns i 130 länder bör stärkas. Fältkontoren och de olika landsamordnarna bör ges ett ännu tydligare uppdrag att integrera människorättsperspektivet i FN:s verksamhet. Ett sätt att göra det skulle kunna vara att avkräva landsamordnarna särskild rapporteringsskyldighet till FN:s MR-högkommissarie. Sverige bör verka för att en särskild rapporteringsskyldighet till FN:s

MR-högkommissarie införs för landsamordnarna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Tack vare sin oberoende ställning kan högkommissarien ställa krav på regeringar. Vissa regeringar arbetar dock för att funktionens huvudsakliga mandat ska begränsas endast till det administrativa samordningsansvaret och dessutom kontrolleras av MR-rådet. För att FN:s människorättsarbete ska fortsätta att utvecklas är det av avgörande betydelse att högkommissariens integritet behålls. Sverige bör verka för att även andra stater uttrycker sitt stöd för högkommissariens oberoende genom resolutioner i MR-rådet och i generalförsamlingens tredje utskott. Behovet av MR-övervakning aktualiseras bl.a. av hot mot press-, yttrande- och organisationsfrihet i en rad länder. Stater som har anslutit sig till FN:s s.k. kärnkonventioner om mänskliga rättigheter granskas regelbundet av övervakningskommittéer som lämnar rekommendationer. Nya konventioner och tilläggsprotokoll utvecklas ständigt. Att systemet expanderar är positivt. Samtidigt är det viktigt att se över arbetsbelastningen för de experter som ska granska staternas rapporteringsåtaganden. Under de senaste åren har kommunikationen mellan experterna i övervakningskommittéerna och frivilligorganisationer stärkts. I samband med granskningen av konventionsstaterna efterfrågar kommittéerna alternativ information från icke-statliga aktörer. Här finns en möjlighet för organisationer från civilsamhället att komplettera staternas rapporter i form av parallellrapporter. Dessa ger i regel FN:s olika granskningsorgan en mer heltäckande bild av människorättsläget i medlemsländerna än den som regeringarna själva presenterar. Sverige bör verka för att stärka högkommissariens oberoende och ge de opolitiska övervakningskommittéerna ökade resurser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.4 Öka resurserna för övervakningskommittéerna

En särställning bland FN:s konventioner om mänskliga rättigheter har de nio s.k. kärnkonventionerna. Stater som har anslutit sig till konventionerna granskas regelbundet av övervakningskommittéer vars oberoende experter bedömer hur staterna följer sina åtaganden och lämnar rekommendationer. Det arbete som människorättsexperter genomför tillsammans med frivilligorganisationer i FN-kommittéerna kompletterar kommittéernas arbete och de förhandlingar och överläggningar som sker mellan stater i MR-rådet. I de fall konventionsstaterna underlåter att rapportera om den nationella strategin för att möta konventionernas krav bör rapporter från frivilligorganisationer användas som underlag för kommittéernas förhör. De officiella förhören med konventionsstaterna dokumenteras och läggs in i MR-kontorets databas. För att ytterligare öka transparensen i FN:s MR-arbete bör även de individuella klagomål som behandlas av kommittéerna finnas tillgängliga för sökning.

Trots att kommittéerna spelar en avgörande roll i arbetet med att granska konventionsstaternas åtaganden avsätts en mycket liten del av FN:s reguljära budget till deras verksamhet. I takt med att nya FN-konventioner och tilläggsprotokoll utarbetas utvidgas systemet ytterligare utan att ökade resurser tillkommer. Det bidrar till en orimlig arbetsbörda för kommittéledamöterna och en överhängande risk för att systemet försvagas. Sverige bör verka för att övervakningskommittéerna ges resurser att utföra sitt granskningsarbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.5 Stärk arbetet för SRHR

Över stora delar av jorden möter män och kvinnor inskränkningar i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. 225 miljoner kvinnor och flickor saknar tillgång till preventivmedel. I alltför många länder saknas resurser och/eller politisk vilja för att alla män och kvinnor ska ha rätten att bestämma över sin egen kropp, reproduktion och sexualitet. I drygt 80 länder är samkönade relationer förbjudna. Rätten till hälsa, sin kropp och sin sexualitet är grundläggande mänskliga rättigheter. Men inskränkningar i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är också ett av de största hindren för ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning. Utan stora satsningar på SRHR kommer svårligen framsteg inom någon del av utvecklingspolitiken att kunna göras.

I september enades världens länder om 17 nya globala utvecklingsmål. I både mål 3 och mål 5 lyfts SRHR-frågorna. Till 2030 ska bl.a. mödradödligheten minska med 70 procent och universell tillgång till preventivmedel och sexualupplysning garanteras. Arbetet för SRHR kommer att kräva ett brett engagemang. Riktade biståndsinsatser är avgörande.

Samtidigt är SRHR-frågorna i dag bland de mest kontroversiella inom FN. Alltför ofta går konservativa stater som Saudiarabien, Ryssland, Vatikanstaten och Iran ihop för att begränsa och förhindra i synnerhet sexuella och reproduktiva rättigheter. Vi ser samtidigt att alltför många mer progressiva FN-medlemmar saknar viljan eller modet att engagera sig i frågor som rör SRHR.

Sverige har en lång tradition av arbete med SRHR och av att stå upp för kvinnors och flickors rättigheter i internationella sammanhang. Sveriges erfarenhet, kunskap och engagemang har gett vårt land en trovärdighet inom dessa områden, men det har också skapat förväntningar. Det vilar ett tungt ansvar på Sverige att vara en tydligt allierad part till alla modiga kvinnor och män, flickor och pojkar som runt om i världen slåss för rätten att bestämma över sin egen kropp och uttrycka sin egen sexualitet eller könsidentitet. Om Sveriges röst tystnar på dessa områden är risken överhängande att inget annat land kommer att lyfta dessa frågor i stället. Det är därför centralt att Sverige aktivt driver SRHR-frågorna inom FN-systemet och bygger allianser med andra stater som delar vår syn. Ett dilemma för Sverige har varit att EU ofta förväntas tala med en röst vid större FN-möten. Det innebär att Sverige tvingas kompromissa med konservativa EU-medlemmar redan innan frågor kommer upp i FN och det finns exempel på hur Sveriges röst tystnat i FN-sammanhang eftersom vårt land begränsats av gemensamma överenskommelser inom EU. För Vänsterpartiet är det självklart att det är viktigare att Sverige är en tydlig röst inom FN-systemet än att EU talar med en enad röst. När EU inte lyckas enas runt en tydlig hållning för alla människors rätt till sin kropp och sexualitet bör Sverige förbehålla sig rätten att agera på egen hand.

Ett område som allt oftare beskrivs som eftersatt är arbetet med SRHR-frågor i humanitära kriser. Vi ser i dag ett tydligt samband mellan väpnade konflikter och ökad mödradödlighet, barnåktenskap och sexualiserat våld. I dag pågår flera utdragna konflikter runt om i världen och inte sedan andra världskriget har så många människor varit på flykt. Vi ser också att människor lever på flykt under allt längre tid. Den genomsnittliga tiden som människor är på flykt uppgår till 17 år. Behoven är enorma i konfliktområden och i flyktingläger av att motarbeta barnåktenskap och sexualiserat våld och säkra tillgången till preventivmedel, säkra aborter och mödravård. Flera organisationer som UNFPA (FN:s befolkningsfond) och IPPF (International Planned Parenthood Federation) har börjat ställa om sin verksamhet för att förstärka sitt arbete

med SRHR-frågor i humanitära kriser. FN är den givna aktören för att samordna detta arbete. Sverige bör verka för ett ökat stöd till SRHR inom FN:s humanitära insatser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.6 Hbtq-frågor i FN

FN är en central arena för arbetet med att stärka respekten för hbtq-personers mänskliga rättigheter. Under de senaste åren har vi också kunnat se flera exempel på att hbtq-frågor lyfts på FN:s dagordning. Här kan Sverige tillsammans med likasinnade länder spela en viktig roll.

De senaste åren har vi dessutom sett en tydlig förskjutning inom FN när det kommer till hbtq-frågorna. I synnerhet latinamerikanska länderna har valt att gemensamt tydligt driva på för lyfta hbtq-personers mänskliga rättigheter. Tillsammans med EU-länderna och en rad stater i Asien och södra Afrika har det varit möjligt att nå framgångar. Den 30 juni 2016 röstade FN:s råd för mänskliga rättigheter (UNHRC) för en historisk resolution om skydd mot våld och diskriminering p.g.a. sexuell läggning och könsidentitet. Resolutionen kommer att leda till att FN inrättar en oberoende expert inom området. De nya globala utvecklingsmålen nämner inte hbtq-personers rättigheter uttryckligen, men flera av delmålen öppnar upp för insatser när det gäller hbtq-frågorna. Sverige bör växla upp engagemanget för hbtq-frågor inom FN. Vi bör stödja den oberoende experten för hbtq-frågor, utnyttja vår plats i högnivågruppen för implementeringen av Agenda 2030 och i säkerhetsrådet samt i alla andra relevanta FN-fora för att lyfta hbtq-frågor. Vänsterpartiet utvecklar sin politik på detta område i motion V232, Internationella hbtq-frågor.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Hans Linde (V)